

Redengevende omschrijving – Stolwijk: Dorpsplein 4-5

Monumentnummer: 23/23

FEITELIJKE GEGEVENS

Adres	Dorpsplein 4-5, 2821 AR Stolwijk
Kadastraal nummer	Stolwijk D 4298
Naam object	Het wapen van Stolwijk
Complexonderdelen	Gebouw woonhuis met café
Oorspronkelijke functie	Herberg / café
Opdrachtgever	Niet bekend
Architect/aannemer	Niet bekend
Datering / Bouwjaar	pui na ca. 1910, aanzetvoluten ca. 1760 (kern gebouw vermoedelijk ouder)

(CULTUUR)HISTORISCHE ACHTERGROND

Herberg en andere functies

Reizen duurde in de voorgaande eeuwen een stuk langer dan in de huidige tijd. Men was al snel meerdere dagen onderweg als men ergens naar toe moest. Ieder dorp en iedere stad had daarom één of meerdere herbergen waar naast gegeten en gedronken ook geslapen kon worden. Daarnaast was de herberg de samenkomstplek voor de lokale bevolking en bood het plaats aan het dorpsbestuur.

Het pand op de hoek van het Dorpsplein is sinds de stichting in de derde kwart van de 18e eeuw in gebruik als café en woonhuis. Daarmee is het pand illustratief voor de ontwikkeling van horecavoorzieningen in de

dorpskern Stolwijk en de gemeente Krimpenerwaard. Het pand betreft een uiting van de sociaal-economische ontwikkeling van de kern Stolwijk.

STEDENBOUWKUNDIGE,
LANDSCHAPPELIJKE SITUATIE

Ruimtelijke ontwikkeling Stolwijk

De eerste ontginningen vonden in de 12e /13e plaats aan weerszijden van de Bovenkerkse Vliet. Hiervoor werd het cope-systeem gebruikt. Aan de noordzijde kwamen de ontginningen meer schuin op de ontginningsbasis te staan. Aan weerszijden van de ontginningsbasis werden boerderijen gebouwd. Het gevolg van een langgerekt lint met overwegend agrarische bedrijvigheid.

De stichting van een kerk in de 15e eeuw, in de oksel van de Bovenkerkse en de Goudse Vliet, was de aanleiding voor het ontstaan van een kom ter plaatse van de huidige kern van Stolwijk. Boven- en Benedenkerk en Benedenheul bleven als zelfstandige bebouwingslinten aan de oost- en de westzijde bestaan. Pas in het midden van de 19e eeuw ontwikkelde Stolwijk zich ook buiten de oorspronkelijke ontginningsas. Tussen 1900 en 1930 ontwikkelde zich de belangrijkste noord-zuidas van de Goudseweg en de Tentweg. Een belangrijk aspect voor de groei van Stolwijk was de aanleg van het lokaalspoor Gouda Schoonhoven, waardoor forensisme op gang kwam. Na de oorlog werden enkele nieuwe woonwijken aan de noordwestzijde van het dorp geplaatst.

Het pand draagt vanwege de ouderdom en hoofdvorm bij aan de afleesbaarheid van de ontwikkelingsgeschiedenis van Stolwijk.

Ruimtelijk opbouw perceel

Het pand ligt op de zuidwestelijke hoek van het Dorpsplein en vormt de beëindiging van de gevelwand. Het fungeert daarmee als poort richting de kerk. De eenlaagse bebouwing met kap staat haaks op het plein en was oorspronkelijk vrijstaand, waarbij het erf van het café ten oosten van het huidige pand lag. Het pand is door zijn opbouw een karakteristiek, historisch onderdeel van de oude dorpsstructuur, die zich rondom de kerk en het dorpsplein vormde.

ARCHITECTUURHISTORISCHE
WAARDE

Het pand is door zijn architectonische vormgeving met een ingezwenkte lijstgevel en baksteenarchitectuur een (inmiddels zeldzamer geworden) voorbeeld van traditionele dorpsbebouwing uit de 19e eeuw. De kern van het pand is vermoedelijk ouder.

De ingezwenkte lijstgevel en forse kroonlijst zijn kenmerken van de neoclassicistische bouwstijl, die in die tijd in zwang was. De houten pui is een typisch voorbeeld van een vroeg 20e- eeuwse cafépui. De gebruikte lokale gele IJsselstenen zijn karakteristiek voor de Krimpenerwaard.

BESCHRIJVING

Het pand heeft een rechthoekige plattegrond en bestaat uit één bouwlaag en met een zolder onder zadeldak. het dak is gedekt met gesmoorde gegolfde pannen en de nok staat loodrecht op het plein, en evenwijdig aan de zijstraat waar dit pand met de rechterzijgevel aan ligt (hoekpand).

De gevels zijn gemetseld met lokale gele IJsselstenen in kruisverband. De voorgevel bestaat uit schoon metselwerk en heeft onderin een houten pui

met pilasters, twee zeer grote ramen en aan de rechterzijde een houten paneeldeur met decoratief gietijzeren traliewerk en een bovenlicht in glas-en-lood. Op zolder zijn twee zesruits schuifvensters met gereconstrueerde houten luiken aanwezig. Daarboven is een ruitvormig raam (vgl. een wybertje) geplaatst. Hieromheen is een rollaag van roodbruine bakstenen aangebracht, en ook de strekken boven de twee vensters zijn in die roodbruine bakstenen uitgevoerd.

De voorgevel is vormgegeven als ingezwenkte lijstgevel. De bovenlijst hiervan is fors gedimensioneerd. De inzwenkingen worden afgesloten door rollagen in roodbruine baksteen. Aan de uiteinden van deze rollagen bevinden zich twee voluutvormige aanzetten uit ca 1760.

Onder het ruitvormige zolderraam is het wapen van Stolwijk aangebracht, (drie gestapelde kazen met daarbovenop een stuk boter en daarboven een kroon). Het wapen wordt gedragen door een houtsnede met krullen.

De zijgevel is gepleisterd en bevat drie zesruits schuifvensters. De dakkapellen zijn recent.

WAARDENSTELLING

Het café annex woonhuis aan het Dorpsplein 4 te Stolwijk is van:

Cultuurhistorische waarde:

- Ter illustratie van de ontwikkeling van horecavoorzieningen in de dorpskern Stolwijk en de gemeente Krimpenerwaard en daarmee tevens als uiting van de sociaal-economische ontwikkeling van de kern Stolwijk.

Stedenbouwkundige / landschappelijke waarde:

- Vanwege de ouderdom en hoofdvorm, die bijdraagt aan de afleesbaarheid van de ontwikkelingsgeschiedenis van Stolwijk.
- Vanwege markante hoekpositie van het pand en de daarmee samenhangende de poortfunctie richting de kerk.
- Als karakteristiek historisch onderdeel van de oude dorpsstructuur, die zich rondom de kerk en het dorpsplein vormde.

Architectuur- en bouwhistorische waarde:

- Vanwege de tijdsgebonden baksteenarchitectuur in neoclassicistische bouwstijl (die zich uit in de ingezwenkte lijstgevel met forse bovenlijst, rollagen en strekse bogen in roodbruine baksteen, en de voluutvormige pinakels).
- Als voorbeeld van een typische houten cafépui uit het begin van de 20e eeuw.
- Vanwege de voor de Krimpenerwaard kenmerkende gevels in gele IJsselsteen.
- Vanwege het vermoeden van een oudere kern heeft het pand een bouwhistorische verwachtingswaarde.

Waarde vanwege de Gaafheid:

- Vanwege de gaaf bewaarde bouwmassa.
- Vanwege de redelijk gaaf bewaarde houten pui.

Zeldzaamheidwaarde:

- Als zeldzaam voorbeeld binnen de Krimpenerwaard van een historisch café met vroeg 20e-eeuwse houten pui.

IDENTITEIT
KRIMPENERWAARD

Het café annex woonhuis aan het Dorpsplein 4 draagt bij aan de ruimtelijke identiteit van de gemeente Krimpenerwaard vanwege:

1. De karakteristieke massa-opbouw van het café annex woning, die bijdraagt aan de historische, ruimtelijke diversiteit van de dorpskern.
2. De esthetische kwaliteit van de architectuur.
3. De ouderdom, die de lange ontstaansgeschiedenis van de dorpskernen inzichtelijk maakt.
4. Het gebruik van de voor de Krimpenerwaard kenmerkende gele IJsselsteen.

BESCHERMING

De volgende onderdelen vallen onder de bescherming:

- Exterieur, bouwkundige structuur en waardevolle interieuronderdelen (met uitzondering van recent(e) sanitair, keuken(s) en badkamer(s)).

BRONNEN

- Enderink, S. (2016), *Het Krimpenerwaardboek*, Zwolle
- Groningen, C.L. van (1996), *De Krimpenerwaard*, Zwolle
- Hofkens, M., Ingen, M. Van, e.a. (1991), *Jongere bouwkunst en stedenbouw 1800 – 1945*. Monumenten inventarisatieproject
- Hoven, F. Van den (2002), *Op ontdekkingstocht door Krimpenerwaard en Lopikerwaard. Topografisch, cultuurhistorisch en recreatief handboek voor streekbewoners en toeristen*.
- Knoester, J.J. (2002), *Kernachtig Krimpenerwaard, 100 jaar plaatselijke geschiedenis*.
- Kroon, M. (2000), *Krimpenerwaardig, de geschiedenis van de Krimpenerwaard in woord en beeld*.
- Povée, H. (2004), *Tien eeuwen tussen Lek en IJssel: geschiedenis van de Lopikerwaard en de Krimpenerwaard*.
- Snaterse, J.C. (2007), *Stolwijk in oude ansichten*, Zaltbommel
- Stenvert, R. e.a. (2004), *Monumenten in Nederland, deel Zuid-Holland*.
- Stichting Krimpenerwaard, *Monumenten in de Krimpenerwaard: in Haastrecht, Stolwijk, Vlist, Schoonhoven, Ammerstol, Bergambacht, Berkenwoude, Lekkerkerk, Krimpen aan de Lek, Krimpen aan den IJssel, Ouderkerk aan den IJssel, Gouderak: cultuurhistorisch waardevolle gebouwen en objecten in beeld*.
- Ven, G.P. van de (2004), *Mensen in een waard vol wind en water: geschiedenis van de Waterhuishouding in de Krimpenerwaard*.
- Topotijdreis.nl
- Beeldbank RCE, kadastrale minuut Stolwijk

- Website van het streekarchief Midden-Holland (bouwvergunningen gemeente Stolwijk)
- wikipedia.org/wiki/Wapen_van_Stolwijk

Ca. 1910

Jaartal onbekend

Bron historische foto's: Snaterse, J.C. (2007, 2e dr.) *Stolwijk in oude ansichten* en <https://www.oudstolwijck.nl/>